

Vermeulen, Julien (2015), *Guido Gezelle. Een vakman in de Kortrijkse binnenstad*. S.l., Guido Gezellekring.

Ik heb (29 juli 2022) nog maar een derde van de inleiding gelezen, maar ik ben alweer (net zoals bij *Gezelle in context*) onder de indruk van de kennis van Vermeulen. En vooral van de wetenschappelijke ernst waarmee hij alles heeft onderzocht. Alleen al de opsomming van het aantal ‘ongetrouwde dames, weduwen en renteniersters’ in de Groeningestraat moet – zelfs met de elektronische middelen waarover we nu beschikken – een dag werk gekost hebben. En dat gaat zo maar door. Ieder detail is verantwoord. Wat een fenomenale kennis op allerlei gebied en dat bovendien verweven tot een logisch en vlot leesbaar geheel. Hoed af.

Spijtig genoeg ken ik Kortrijk absoluut niet. In mijn hele leven ben ik er misschien twee keer geweest en dan nog zonder wat dan ook te bezoeken. Er is blijkbaar een psychologische grens tussen Brugge en Kortrijk. Bruggelingen houden volgens mij niet van het Kortrijks met die onnozele ‘sk’ in plaats van ‘sch’, en ook sociologisch gezien is er een grote kloof. Kortrijksen worden beschouwd als pretentieuze bourgeois. Daardoor kan ik me bij de vele straten die Vermeulen noemt en beschrijft, niets voorstellen. Dat doet niets af aan mijn waardering voor zijn fenomenale kennis.

Ik zit nu aan bladzijde 136 (30 juli 2022), het begin van de afzonderlijke besprekingen van vooral gedichten. Mijn bewondering voor de speurzin en de acribie van Vermeulen is er alleen door toegenomen. Hij heeft werkelijk in alle mogelijke archieven gespeurd (zie citaten hieronder), wat hem in staat heeft gesteld om heel wat zaken in de Gezellestudie te corrigeren (idem). Ik houd van onderzoekers die NIETS voor waar aannemen, ook al is het geschreven door autoriteiten. Zo’n onderzoeker is Vermeulen. Dat kost een massa energie en tijd. Chapeau daarvoor.

In zijn bespreking van *Gezelle in context* beweert Couttenier dat Vermeulen Gezelle naar beneden wil halen. Ook dit boek bewijst het tegendeel zoals eveneens blijkt uit de citaten hieronder. Couttenier beweert dat Vermeulen te makkelijk niet-geautoriseerde gedichten toeschrijft aan Gezelle. Ook dat wordt in dit boek weersproken, behalve in twee gevallen. Zie verder.

Gezelle in context was, laten we zeggen, een boek voor wie zéér in Gezelle geïnteresseerd is. Dit boek is voor de ‘fanatici’ die echt alles over Gezelle willen weten. Een groot publiek zal het daardoor, vrees ik, niet bereiken. Maar voor wie echt het onderste uit de kan wil, is het lekker drinken.

Het ‘tweede deel’ van het boek is boeiend. Ik meende dat het telkens om de analyse van een gedicht zou gaan, maar er zit meer afwisseling in, en zoals steeds is alles goed gedocumenteerd, onderzocht en onderbouwd.

Van het gedicht ‘Wij komen nu met gulle vreugd’ vraag ik me af of het van Gezelle is. Naar mijn aanvoelen zou Gezelle zo’n gedicht nooit eindigen met de zonen, maar wel met God of Jezus. De zinsbouw lijkt me te simpel. Gezelle heeft de gewoonte om de syntaxis te verdraaien – vaak door rijm dwang – en daardoor de zinsbouw onnatuurlijk te maken. Dat is geen bewijs. ‘t Is spijtig dat Vermeulen op 136 verwijst naar een artikel in *Gezelliana* waarin hij ‘meer in detail’ heeft toegelicht waarom we volgens hem dit artikel aan Gezelle mogen toeschrijven. Daarvoor moet ik nu naar de bibliotheek. Indien de ‘bewijsvoering’ hier opgenomen was, was het boek een paar bladzijden dikker geweest. Was dat een probleem?

Of het gedicht ‘G’hebt schâ belet’ van Gezelle is, betwijfel ik. Vermeulen doet zijn uiterste best, maar zijn betoog kan mij niet overtuigen. Een detail: op 218 spreekt hij van ‘Talrijke enjambementen’, maar ik kan met de beste wil van de wereld geen énkél enjambement vinden in het gedicht. Twee

regels vormen vaak een zin of een stuk ervan, maar dat zijn geen enjambementen. De syntaxis is, zeker voor Gezelle in 1898, véél te simplistisch. Er zit geen enkele ingewikkelde zin tussen. Ik vraag me ook af of Gezelle een fout tegen het getal (man ... raken) zou hebben laten staan. Ik volg Couttenier en Pauwels (noot 140) die erop gewezen hebben dat de topregel niet die van Gezelle is. Het is ook niet ondertekend. 't Is volgens mij veel te simpel voor Gezelle.

Het slothoofdstukje over de complete internationale onbekendheid van Gezelle, is de nagel op de kop. Het probleem is niet alleen dat Gezelle inderdaad onvertaalbaar is, maar ook dat zijn thematiek zo lokaal 19de-eeuws katholiek West-Vlaams gedateerd is, dat er – zeker vandaag de dag – zelfs in Vlaanderen, laat staan bij jonge lezers, geen belangstelling meer voor is.

Ten slotte. De drukkers (en boekbinders) van nu kennen hun vak niet meer. Ze gebruiken véél te harde lijm. Als je een bladzijde écht overplooit, breekt de hele boekenrug los.

Philip Vermoortel
Juni 2022

CITATEN

4: Tussen de historisch-biografische achtergrond en de literaire creatie bestaat geen eenduidige, causale relatie.

5: In de eerste helft van de twintigste eeuw ontstond een opmerkelijke cultus rond de persoon en het oeuvre van de dichter. Deze bewondering leidde tot een mystificatie die de Gezellestudie niet altijd ten goede kwam.

9: siezen [In Brugge het woord voor een kinderwagen]

15: In Kortrijk bleef de katholieke zuil decennialang de dominante kracht binnen de samenleving, waarbij ze verankerd zat in alle lagen van het economische, politieke en culturele leven.

16: Als journalist trok Gezelle van leer tegen de 'moortelbazen' (vrijmetselaars) en hanteerde een breed scala andere scheldwoorden om het 'geneuterd' onderwijs te lijf te gaan.

31: Meer dan tweehonderd verschillende overlijdensberichten raakten verspreid in alle lagen van de bevolking: hij schreef niet enkel voor confraters of welgestelde burgers, maar ook voor proletariërs uit de volksbuurten én voor overledenen die niet altijd een strikt religieuze levenswandel geleid hadden.

39: Kort na 1872 vinden we vooral funeraire poëzie voor overleden wezen en hun begeleiders, een genre dat hij decennia lang beoefende. Zelfs voor de proletarische bevolking uit de arbeiderswijken en beluiken.

39: Vanuit de meest uiteenlopende sociale klassen en taalmilieus werd hem om gelegenheidswerk gevraagd.

41: [Vermeulen weet precies hoe het weeshuis eruitzag, al is het na WO II afgebroken.]

41: [Vermeulen heeft ook de stedelijke bevolkingsregisters doorplozen. Dat was me al duidelijk, maar hier staat het expliciet.]

41: Hoe spreek je 'Faict' uit?

41 (noot 23): [Vermeulen verbetert zelfs de foute foto's in het Gezellemuseum en het Gezellearchief!]

44 (noot 27): [Impliciet wijst Vermeulen op het onnauwkeurige van de biografie van Van der Plas. Terecht.]

45 (noot 28): [Ook archieven in Oostakker en Leuven zijn doorplozen.]

47: [Gezelle mag dan wel gevoelig en introvert geweest zijn, daaruit valt nog niet af te leiden dat hij het moeilijk had met de autoritaire Hilarius want Gezelle kon ook zeer autoritair zijn.]

53 (noot 32): [Correctie bij de lectuur van 3 of 8]

55: [Gezelle schreef zelf verslagen over feesten waarbij zijn teksten en gedichten voorgelezen werden en liet niet na zichzelf daarbij uitvoerig te bejubelen.]

82: We twijfelen er niet aan dat de warme en gewaardeerde feestviering rond Zuster Vincentia in 1890 een veel breder draagvlak had dan het formuleren en verspreiden van religieuze propaganda. Evenmin willen we uiteenlopende journalistieke bijdragen van Gezelle en zijn collega's versmallen tot een vaste matrix om die vervolgens vanuit één reducerend analysemodel te interpreteren. Dit neemt echter niet weg dat de tekstproducties rond de toenmalige patronages ontegensprekelijk een wervend en extreem propagandistisch karakter hadden.

85: [Nog een correctie: 'Joufvr' in plaats van 'Jozef', zoals het *Verzameld Werk* vermeldt.]

91: Of deze kenmerken op zich een sluitend argument bieden voor een toeschrijving aan Gezelle laten we in het midden.

104: fijngevoelig of tactvol is het niet [terechte kritiek]

106: de afbeelding van een heilige (een 'sanctje')

117: Maar we moeten het toegeven: het is niet omdat Gezelle een talentvol dichter was dat hij in sociaal opzicht moediger moest zijn dan veel van zijn invloedrijke tijdgenoten.

132: In het gemeentearchief van Gullegem zijn geen specifieke bronnen terug te vinden, het Gezellearchief bevat wel enkele gerelateerde documenten.

136: In hoeverre we dit gelegenheidsgedicht effectief aan Gezelle mogen toeschrijven, heb ik elders meer in detail toegelicht. Dat de tekst later nooit gebundeld werd, kan verband houden met de schandaalsfeer die er na de dood en het faillissement van de notaris losbarstte.⁷⁸

Noot 78: Een uitgebreide versie van deze bijdrage met achtergronden over de familie Buyse en gerelateerde krantenberichten verscheen in *Gezelliana* (2012-2014), p. 12-140.

[Het is vreemd dat hier sprake is van de familie 'Buyse' terwijl het in het artikel gaat over 'Buysens'.]

139: Nergens is er dus sprake van besprenkelen of besproeien met hysop zelf zoals Gezelle het hier verwoordt.

[Deze opmerking verbaast me want een paar regels hoger is er sprake van 'met bloed besprenkelen' en op 140 wordt David geciteerd met 'Gij zult mij besproeien met hyssope'.]

148: Of Gezelle voorgedaan heeft in haar begrafenisdienst is niet bekend; hij schreef wel de tekst voor haar bidprentje, zoals hij deed voor dertien andere personen uit de proletarische buurten van de Gentsesteenweg en de Deerlijkstraat.⁸³

148: omdat het die dag 14 graden vroom [Dat kwam toen ook al voor en toen lulde men niet onophoudelijk over de zogenaamde opwarming van de aarde.]

155: De postbedeling gebeurde toen eveneens op zondag tenzij de afzender gebruik maakte van een speciale, geperforeerde postzegel waar onderaan op een smal strookje een tweetalig bericht voor de postbode aangebracht was: 'Ne Pas Livrer Le Dimanche/Niet Bestellen op Zondag'.

155: [Slosse liet na zijn overlijden een miljoen bidprentjes na.]

157: We kunnen het Gezelle niet kwalijk nemen dat hij niet kon anticiperen op de methoden van de hedendaagse linguïstiek, maar zelfs op het punt van materiaalselectie, ordening en systeemvorming bleef hij een amateuristische taalzanter.

166: [Interessante relativisering van Gezelle als taalparticularist. Zijn belangstelling was internationaal.]

169: [Hoe komt Gezelle aan het woord 'Insulinde', uitgevonden door Multatuli in Max Havelaar? Van Oye heeft een paar teksten van Multatuli naar Gezelle gestuurd ('De Japanse Steenhouwer' en 'Barbertje moet hangen') en Gezelle heeft ze afgedrukt in *Rond den Heerd*, maar dat hij *Max Havelaar* gelezen zou hebben, acht ik uitgesloten. Hoe komt hij dan aan het woord 'Insulinde'?]

176: [Iets over 'Michiel (sic) van der Plas', de afschrijver van Walgrave. Waardeloos als biograaf.]

180: In zijn Congogedichtjes reduceerde Gezelle de Afrikanen tot regelrechte kermisattracties. Hier beperkt hij het multiculturalle aspect tot een typering [= het land der bruine lieden] die voor de actuele lezer weliswaar politiek incorrect klinkt, maar die in de toenmalige Eurocentrische cultuuropvatting niet detoneerde.

[Alle begrip voor deze toevoeging – ik zou durven zeggen 'indekking' – van Vermeulen in het ridicule Woke-klimaat van vandaag.]

189: [Jammer dat de tekst van 'Mimosa' niet afgedrukt is. Ik heb het gelezen in de dundrukeditie van Baur.]

201: De parallelle taalstructuur van de slogans 'Eere aan de meesters! Eere aan de werklieden! [...].
[Ik vind die regels niet terug in het gedicht.]

211: Toen hij [= GG] daar [= Engels klooster] in 1899 ernstig ziek werd [...].

[Waaraan GG gestorven is was mij duidelijk, maar na de publicaties van Vermeulen is het onduidelijk geworden. Hij vermeldt in zijn vorige boek twee Engelstalige medische artikelen over de dood van GG. Die moet ik lezen.]